

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΙΟΝΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Πολιτιστικού Προγράμματος Β ΓΕΛ ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑΣ

Έτος 2013-2014

Η Βρύση της Γουμένισσας

Η Βρύση φτιάχτηκε το 1918 κατά τη διάρκεια του 1ου παγκοσμίου πολέμου από τους Γάλλους. Είναι φτιαγμένη σε καθολικό ρυθμό κι όχι με τρούλο, κάτι που υπενθυμίζει το ξενικό στοιχείο. Έχει ανακαινιστεί αρκετές φορές από το 1948 έως το 1993. Παρ' όλα αυτά, δεν την έχουν αλλάξει καθόλου. Κατά την περίοδο μόνο της χούντας πρόσθεσαν τα λιοντάρια από τα οποία τρέχει το νερό και της χαρίζει απaráμιλλη επιβλητικότητα. Όταν σύμβουλος της Γουμένισσας ήταν ο Γεώργιος Πέτκος μάλιστα επισκεφτήκαν τη Γουμένισσα οι ίδιοι οι γάλλοι τεχνίτες που την κατασκεύασαν, μεγάλοι βεβαία τότε σε ηλικία. Τώρα η βρύση αποτελεί στοιχείο και χαρακτηριστικό αξιοθέατο της κωμόπολης της Γουμένισσας!

Ο Ιερός Ναός Άγιου Γεωργίου Γουμένισσας

Η αρχική κατασκευή

- ▶ Ο ιερός ναός Αγ. Γεωργίου Γουμένισσας χτίστηκε το 1864. Οι εργασίες κράτησαν πέντε χρόνια. Μέσα σε αυτό το διάστημα οι κάτοικοι έπρεπε να σκεφτούν, να σχεδιάσουν, να προγραμματίσουν και να υλοποιήσουν την κατασκευή. Επομένως το διάστημα των πέντε χρόνων αποτελεί χρόνο-ρεκόρ για εκείνη την εποχή.
- ▶ Ο ναός οικοδομήθηκε με πρωτοβουλία, δαπάνες και προσωπικό έργο των κατοίκων της Γουμένισσας. Ο καθένας προσέφερε την εθελοντική του εργασία για αυτό και δεν μπορεί να υπολογισθεί το ακριβές κόστος. Για την κατασκευή του ναού χρησιμοποιήθηκαν απλά υλικά όπως πέτρα, ξύλο και γυψοκονίαμα. Στο εσωτερικό των τοίχων δεν υπάρχουν οικοδομικά υλικά άλλα απλά υλικά όπως σχοινιά λάσπη και κατσικοτριχες. Οι κολώνες στο εσωτερικό του ναού είναι κορμοί δέντρων ύψους 8 μέτρων που κουβαληθήκαν από τον Όλυμπο.

Το καμπαναριό

- ▶ Λόγω των τουρκικών απαγορεύσεων, οι ναοί της περιόδου αυτής δεν είχαν καμπαναριά κατά την ανέγερσή τους. Στον ναό του Αγ. Γεωργίου το καμπαναριό κατασκευάστηκε το 1935 και ενσωματώθηκε στη νοτιοδυτική γωνία του ναού. Επειδή όμως ήταν επιπρόσθετο κομμάτι και ο ναός είναι φτιαγμένος από απλά υλικά, υπήρχαν προβλήματα με τη στατικότητα.

Το μνημείο

- ▶ Ο Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Γουμένισσας ήταν ενοριακός μέχρι το 1991. Έκτοτε αποτελεί το μητροπολιτικό ναό της Ιεράς Μητροπόλεως Γουμενίσσης Αξιουπόλεως και Πολυκάστρου. Από την ίδια χρονιά βρίσκεται σε χρήση και ως κηρυγμένο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ο νόμος έχει δημοσιευτεί, το μνημείο έχει Φ.Ε.Κ. και ανήκει στην κατηγορία των Μεταβυζαντινών μνημείων.

Η αποκατάσταση

- ▶ Λόγω των σεισμών που έπληξαν την περιοχή στο πρόσφατο παρελθόν, και λόγω της φθοράς που είχαν υποστεί τα δομικά υλικά, η αποκατάσταση του ναού καθίσταται αναγκαία.
- ▶ Την 1^η Μάρτιου του 2012 ξεκινούν οι εργασίες οι οποίες δρομολογήθηκαν με την ένταξη του έργου στο Ε.Σ.Π.Α. από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.
- ▶ Ο προϋπολογισμός του έργου κυμαίνεται στα εξήμιση εκατομμύρια ευρώ (ποσό που θα δοθεί από την Ε.Ε.) και το χρονοδιάγραμμα είναι 860 ημερολογιακές μέρες.
- ▶ Οι εργασίες ξεκίνησαν, εμπνέοντας ελπίδα στην κωμόπολη και γενικότερα στην περιοχή, για την απόδοση του οφειλόμενου χρέους προς ένα μνημειοσύμβολο της Γουμένισσας και της Παιονίας.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑΣ

- ▶ Το μοναστήρι της Παναγίας της Γουμένισσας υπήρξε η αφορμή να δημιουργηθεί και η μικρή ομώνυμη πόλη που αποτελεί και την έδρα της νεοσύστατης (από το 1991 μ.Χ.) Μητρόπολης Γουμενίσσης, Αξιουπόλεως & Πολυκάστρου
- ▶ Θεωρείται ότι ήταν καθολικό μοναστήρι, που το 1346μ.Χ. παραχωρήθηκε με αυτοκρατορικό χρυσόβουλο στη Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους
- ▶ Όταν η περιοχή υποτάχθηκε στους Τούρκους (1430μ.Χ. - 1912μ.Χ.), η Μονή έγινε Το σημαντικότερο θρησκευτικό και εθνικό κέντρο της περιοχής, απέκτησε δύναμη και μεγάλη κτηματική περιουσία, από δωρεές των πιστών.
- ▶ Το σημερινό «καθολικό» δεν είναι ο αρχικός ναός, αλλά κτίσμα του τέλους του 17ου αιώνα μ.Χ. , στο οποίο -με το πρόσχημα επισκευών (λόγω απαγορεύσεως των κατακτητών) - το 1802 μ.Χ. προστέθηκαν στη νότια και δυτική πλευρά αφιδωτό προστώο, με πεσσούς και τόξα, και δημιουργήθηκε γυναικωνίτης, ανακαινίστηκε η κόγχη του ιερού και τονίστηκαν τα χρώματα των τοιχογραφιών.
- ▶ Πρόσφατα η μονή ανακαινίστηκε.

ΠΡΙΝ

ΜΕΤΑ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Στις πλαγιές του όρους Πάικο, ασκήτευαν αρκετοί μοναχοί κατά τον 14ο αιώνα μ.Χ. .Οι μοναχοί αυτοί τιμούσαν ιδιαίτερα μια εικόνα της Παναγίας. Η εικόνα αυτή κάποια μέρα έφυγε από τη θέση της και βρέθηκε 7 χιλιόμετρα πιο κάτω όπου η σημερινή Γουμένισσα.

Την επανέφεραν στη θέση της και ξαναχάθηκε, δεύτερη και τρίτη φορά, δείγμα ότι η Παναγία επιθυμούσε στο σημείο εκείνο, δυτικά από το μικρό τότε χωριό, να στηθεί Μοναστήρι. Οι ευλαβείς κάτοικοι της περιοχής, ποιμένες και αγρότες, ανήγειραν ναό προς τιμήν της Παναγίας και με τον καιρό- καθώς αυξάνονταν εντυπωσιακά οι συρρέοντες κάτοικοι ο ναός αυτός έγινε το «καθολικό» της Μονής.

Μεταξουργείο Χρυσαλλίς

▶ Το μεταξουργείο άλλαξε ιδιοκτησία 3 φορές από το 1956, για να καταλήξει τελικά στους αδελφούς Αναστασιάδη το 1964. Τις δεκαετίες του '60 και του '70 το μεταξουργείο λειτούργησε κανονικά, ενώ από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι τον θάνατο του διευθυντή Μελέτη Αθανασιάδη λειτούργησε εποχιακά. Το 1981 αναστέλλεται η λειτουργία του.

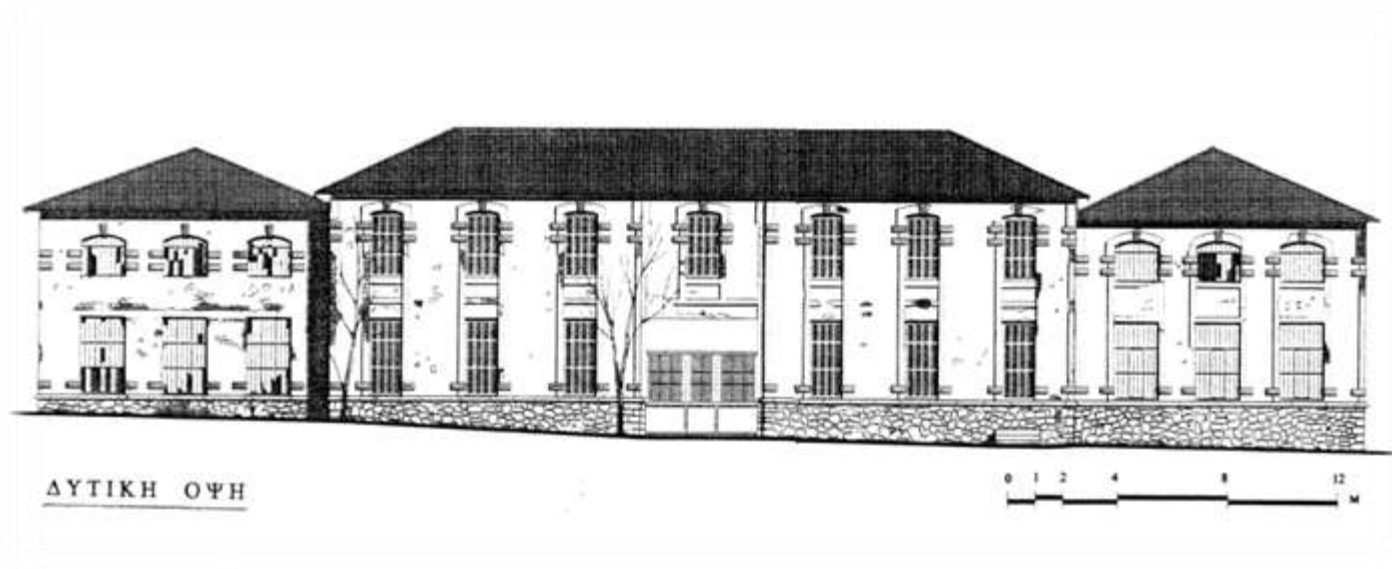
Η ιστορία του μεταξουργείου

- ▶ Η σηροτροφία και μεταξουργία αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα τις τρεις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Την περίοδο εκείνη, ιδρύεται μια από τις μεγαλύτερες εταιρίες με σκοπό την παράγωγη και την εμπορία μεταξιού, η Χρυσαλλίς.
- ▶ Η μονάδα της Γουμένισσας χτίσθηκε την περίοδο 1928-1930 σε μια έκταση 12.600 τμ. Από την ίδρυση της μέχρι περίπου το 1937 παρουσίαζε ανοδική πορεία. Απασχολούσε 400 άτομα και διέθετε μια ατμομηχανή, 174 αναπηνιστικές λεκανες και 3 ηλεκτρικούς κινητήρες.
- ▶ Όμως, η δυσανάλογα με την κατανάλωση, μεγάλη παραγωγή, οι ιδιαίτερες συνθήκες κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και οι περιοριστικοί όροι κάποιων κρατών για την εισαγωγή μεταξιού, οδήγησαν στην αναστολή της λειτουργίας του μεταξουργείου ως τα μέσα της δεκαετίας του '50.

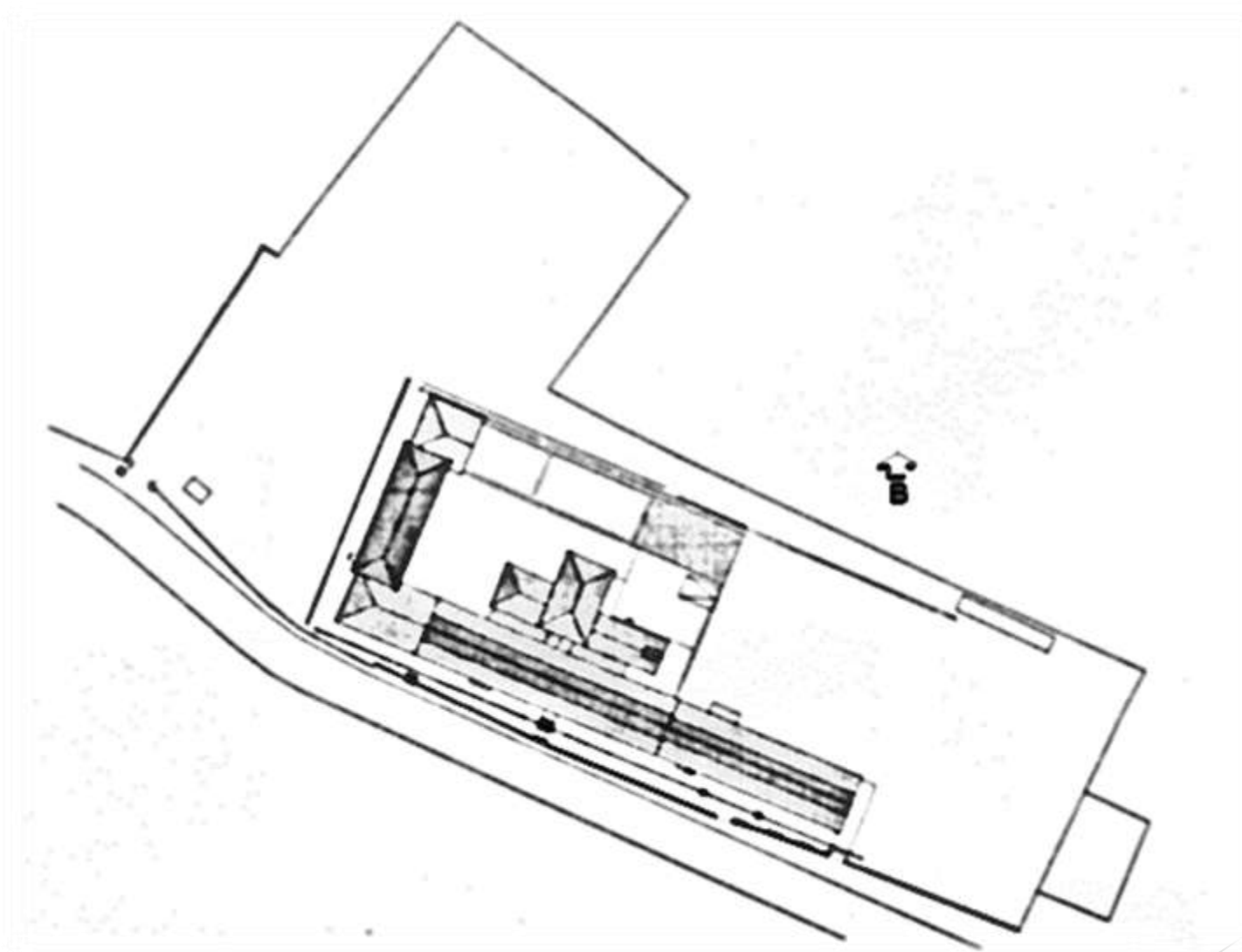

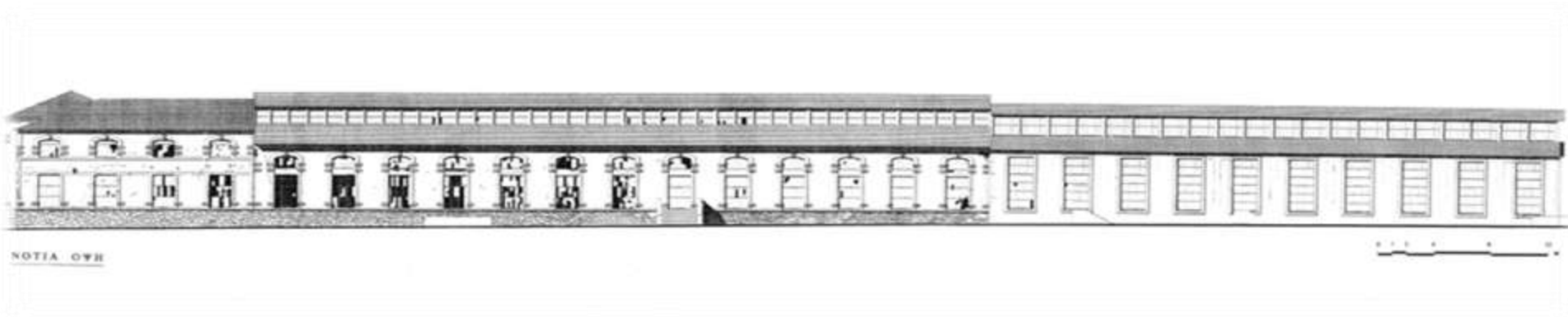
ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

- ▶ Σήμερα το εργοστάσιο σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση και αποτελεί ένα αξιόλογο βιομηχανικό κτίριο με αρχιτεκτονική και ιστορική αξία.
- ▶ Το κτίριο αποτελείται από τρεις πτέρυγες που ενώνονται μεταξύ τους σε σχήμα 'Π'. Σχηματίζουν εσωτερική άυλη, η όποια στεγάζει το μηχανοστάσιο και το λεβητοστάσιο του εργοστάσιου.

ΚΑΤΟΨΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟΥ

- ▶ Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν ο μηχανολογικός εξοπλισμός και οι εγκαταστάσεις του μεταξουργείου, το 1985 ύστερα από εισήγηση της 4^{ης} εφορίας νεώτερων μνημείων, το συγκρότημα κηρύχτηκε διατηρητέο μαζί με όλο τον εξοπλισμό και με ζώνη προστασίας 20 μ. γύρω από αυτό. Λόγω της σπουδαιότητας του εργοστάσιου ως σημαντικού βιομηχανικού και οικονομικού παράγοντα κατά την περίοδο λειτουργίας του και ως μοναδικού βιομηχανικού αρχιτεκτονικού δείγματος για την περιοχή, κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση και η ανάδειξη του.

Ιερά Μονή Αγίου Ραφαήλ

Ιερά Μονή Αγίου Ραφαήλ

- ▶ Η Ιερά Μονή του Αγίου Ραφαήλ βρίσκεται σε κατάφυτη πλαγιά του όρους Πάικου, σε υψόμετρο 600 μ. με θέα την κοιλάδα του Αξιού, στην περιοχή του χωριού Γρίβα και σε απόσταση 7 Km από τη Γουμένισσα Ν. Κιλκίς.
- ▶ Είναι ανδρική Μονή. Ιδρύθηκε το 1992 από το Μητροπολίτη Γουμενίσσης κ.κ. Δημήτριο και τη συνοδεία του, και είναι καρπός ιδιαίτερης ευλάβειας προς τους νεοφανείς μάρτυρες Αγίους Ραφαήλ, Νικόλαο και Ειρήνη, οι οποίοι εμφανίστηκαν στην εποχή μας (1959-1962) 500 χρόνια μετά το μαρτύριο τους.
- ▶ Πανηγυρίζει την Τρίτη της Διακαινησίμου (Δευτέρα του Πάσχα απόγευμα και Τρίτη του Πάσχα), ημέρα κατά την οποία τελειώθηκαν μαρτυρικά οι τρεις Άγιοι, στη Θερμή της Λέσβου το έτος 1463.
- ▶ Επίσης ιδιαίτερα τιμώνται και οι εορτές των Αγίων Μυροφόρων και του Μεγάλου Βασιλείου, στους οποίους είναι αφιερωμένα ομώνυμα παρεκκλήσια του αρχικού κτιριακού συγκροτήματος της Μονής.
- ▶ Ο κύριος ναός του Μοναστηριού ("καθολικόν" κατά τη μοναστική ορολογία) είναι αφιερωμένος στους Αγίους Ραφαήλ, Νικόλαο και Ειρήνη. Περιλαμβάνει επίσης δύο παρεκκλήσια αφιερωμένα στους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο και στον Απόστολο Ανδρέα.
- ▶ Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην αρχιτεκτονική του ναού η οποία συνδυάζει τον αθωνικό τύπο με στοιχεία της Κωνσταντινουπόλεως (πτυχωτός εσωτερικά κεντρικός τρούλος, 4 δορυφόροι τρούλοι, τρούλος πάνω από την Αγία Τράπεζα, χοροί, παρεκκλήσια, τρούλος λιτής, εξωτερικό αίθριο).

Ιερά Μονή (Κοινόβιο) Οσίου Νικοδήμου

Ιερά Μονή (Κοινόβιο) Οσίου Νικοδήμου

- ▶ Σε μια από τις ομορφότερες πλαγιές του όρους Πάικου, πάνω από τον οικισμό Πενταλόφου, σε υψόμετρο 700 μ. στέκεται αγέρωχο μέσα στο δάσος το δυναμικό μοναστήρι (Ιερό Κοινόβιο) του Οσίου Νικόδημου του Αγιορείτη, μετόχι της Μονής Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους που θεμελιώθηκε το 1981.
- ▶ Ο κεντρικός ναός είναι διπλός και το άνω επίπεδο του είναι αφιερωμένο στον Άγιο Νικόδημο, ενώ το ισόγειο τμήμα στους Αγίους Ραφαήλ, Ειρήνη και Νικόλαο. Εκεί για πρώτη φορά μεταφέρθηκε εκτός Αγίου Όρους, η ιερή κάρα του Αγίου Νικόδημου του Αγιορείτη, προστάτη της μονής, μιας μεγάλης προσωπικότητας του νεότερου ελληνισμού, του πολυγραφότερου εκκλησιαστικού συγγραφέα του 18ου και 19ου αιώνα.
- ▶ Σήμερα στη Μονή εγκαταβιούν 23 μοναχοί, στο σύνολο τους νέοι στην ηλικία και από τα χέρια τους εκτελούνται όλες οι εργασίες οικοδόμησης και συντήρησης των κτισμάτων.
Ξακουστό είναι το αγιογραφείο της Μονής, που φημίζεται για την προσεγμένη και εξαιρετικής ποιότητας παραγωγή χειροποίητων εικόνων. Οι εκκλησιαστικές ακολουθίες και τελετές γίνονται σύμφωνα με το αγιορείτικο τυπικό.

Παλαιό διδακτήριο Θάνου Ζελέγκου

- ▶ Το ιστορικό διδακτήριο της πόλης ανεγέρθηκε την περίοδο 1882-1894 σύμφωνα με την εντοπισμένη πάνω από την κεντρική είσοδο του επιγραφή.
- ▶ Το μεγαλοπρεπέστατο διδακτήριο ιδρύεται , με τα χρήματα που συγκεντρώνονται μετά από έρανο ο οποίος διενεργείται μεταξύ των κατοίκων και από την δωρεά του απλού και αγράμματος μα μεγάλου πατριώτη τοπικού ευεργέτη Θάνου Ζελέγκου. Πρωτοστάτης του έργου είναι ο Μητροπολίτης Εδέσσης, όπου εκκλησιαστικά υπάγονταν η Γουμένισσα, Ιερόθεος. Το παλαιό εκείνο διδακτήριο αναπαλαιωμένο σήμερα στολίζει το κέντρο της Γουμένισσας.
- ▶ Στην αίθουσα τελετών του ιστορικού διδακτηρίου της Γουμένισσας μέχρι και της αρχές της δεκαετίας του 1970, οπότε λειτουργούσε αυτό, ήταν αναρτημένη η φωτογραφία του δωρητή. Δυστυχώς, ως φαίνεται μετά την εγκατάλειψη του κτιρίου δεν υπήρξε μέριμνα για τη μεταφορά της στο νέο διδακτήριο, στο κατάστημα του Δήμου σε ασφαλές μέρος. Χάθηκε ένα πολύτιμο ιστορικό ντοκουμέντο και μαζί του ίσως για κάποιους και η ανάμνηση του μεγάλου ευεργέτη.

Ο ΚΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΟΥ

- ▶ Μια αξιόλογη μαρτυρία των σχέσεων με τη νότια Ελλάδα, μας προσφέρει η ίδια η γή της Ευρωπού.
- ▶ Το 1967 στη θέση <<Κιόλγιαλι>> στο χωράφι του Ηλία Παρίση βρέθηκε ο μοναδικός αρχαϊκός κούρος της Μακεδονίας σε φυσικό μέγεθος, με ύψος 1,80.
- ▶ Χρονολογείται στο τέλος του 6ου αι. πΧ. Και θεωρείται έργο κυκλαδίτικου εργαστηρίου.
- ▶ Παριστάνει νεαρό άνδρα σε μετωπική στάση.
- ▶ Μετά από μια δυσάρεστη περιπέτεια κλοπής και αρχαιοκαπηλίας επέστρεψε στο Μουσείο Κιλκίς και αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα εκθέματα του.

Μύλος Γιαπατζή

Οι νερόμυλοι ήταν συνολικά εννιά και βρίσκονταν στον άξονα του δρόμου Γουμένισσας-Γρίβας. Αποτελούσαν όχι απλά παραγωγικά και εμπορικά κέντρα, αλλά και σημεία συνάθροισης και πολιτισμού. Εκτός από την παραγωγή αλεύρου λειτουργούσαν και ως σησαμοτριβεία, ενώ κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο αξιοποιήθηκαν και για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο "ΝΕΡΟΜΥΛΟΣ ΓΙΑΠΑΤΖΗ" είναι ένα αναπαλαιωμένο, παραδοσιακό μνημείο του 18αι. και βρίσκεται στη Γουμένισσα στο δρόμο προς τη Γρίβα. Πρόκειται για τον νερόμυλο της οικογένειας Τραϊανού Γιαπατζή. Ο νερόμυλος χτίστηκε στα τέλη του 18ου αιώνα. Ο νερόμυλος της οικογένειας Γιαπατζή λειτούργησε από το 1860 έως το 1970, οπότε και διέκοψε οριστικά την παραγωγή αλεύρου, αλλά λειτουργούσε έως και το 1980 (αλέθονταν τροφές για τα ζώα).

Ο νερόμυλος αποτελεί ένα παραδοσιακό μνημείο και είναι ο μόνος που διασώζεται από τους νερόμυλους που υπήρχαν στην περιοχή.

Αποκαταστάθηκε το 2008 από την τρίτη γενιά της οικογένειας Γιαπατζή, τους αδελφούς Χρήστο και Γρηγόρη. Εντάχθηκε στο πρόγραμμα ΟΠΑΑΧ και χρηματοδοτήθηκε εξολοκλήρου, ακριβώς γιατί δεν πρόκειται για παραγωγική μονάδα, αλλά για τη διατήρηση ενός θαυμάσιου παραδοσιακού αρχιτεκτονικού μνημείου, έναν ακόμη κρίκο στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και στην επισκεψιμότητα της Γουμένισσας.

Οι εργασίες αποκατάστασης ξεκίνησαν το Μάρτιο του 2008 και ολοκληρώθηκαν τον Ιούλιο του 2008. Μπορούν να τον επισκέπτονται σχολεία αλλά και άνθρωποι που αγαπούν την παράδοση.

Η παραπάνω εργασία αποτελεί ομαδική δουλειά των μαθητών του πολιτιστικού προγράμματος των μαθητών της Β' τάξης του λυκείου Γουμένισσας.

Οι μαθητές:

Αλευβρά Εριφύλη

Βαβάμη Ιωάννα

Βαλκάνη Δέσποινα

Γιάννου Γαρυφαλλιά

Γευγελής Αθανάσιος

Μητώλη Έλενα

Νικολαΐδης Γεώργιος

Παπαγεωργίου Κατερίνα

Πέτκου Ελισάβετ- Μαρία

Σαρασλανίδης Άγγελος

Τσιγκάς Κωνσταντίνος

Τσιναρίδου Σταυρούλα

Χατζηγεωργίου Ελευθερία

Χότζα Μιγκέλ

Υπεύθυνος καθηγητής:

Καρακόλης Αθανάσιος